ARTICLES CENTRALS

L'augment del militarisme: un repte clau per a la justícia de gènere i la pau

Abigail Ruane
Directora del programa PeaceWomen de WILPF

De l'11 al 13 de gener de 2014, 50 dones sirianes van concebre un pla de pau per acabar amb el conflicte a Síria. En canvi, cap dels homes que van participar en les negociacions oficials de pau va aconseguir elaborar un pla semblant. Tot i així, a la conferència de pau de Ginebra II, van ser els homes amb armes – i no les dones líders per la pau – els que van disposar d'accés, hotels i llocs de reunió i els qui van gaudir de reconeixement polític i mediàtic. I van ser aquests homes i les seves armes els que van fracassar.

Quasi dos anys més tard, més de 220.000 sirians han mort, més de la meitat dels habitants han hagut de desplaçar-se de les seves llars i la situació del país es considera ja com la pitjor crisi humanitària dels nostres temps. Com es pot, en el marc de l'agenda de dones, pau i seguretat, actuar per fer front a aquesta situació i exigir a la comunitat internacional que compleixi els seus compromisos? El cas de Síria mostra les oportunitats per al canvi transformador que presenten les veus de les dones progressistes i les dificultats, tant les de sempre com les noves, per aconseguir, de manera efectiva, la participació i la protecció de les dones, així com el respecte dels seus drets en tot l'espectre del conflicte.

Identificació d'oportunitats i obstacles

En els últims quinze anys, l'agenda de Dones, Pau i Seguretat ha aconseguit avenços substancials. Actualment existeix un marc normatiu reconegut sobre Dones, Pau i Seguretat, amb set[1] resolucions del Consell de Seguretat relatives a Dones, Pau i

Seguretat (RCSNU 1325 (2000), 1820 (2008), 1888 (2009), 1960 (2010), 2106 (2013) i 2122 (2013)). A més, s'estan tornant a crear institucions, no només normes. Les missions de les Nacions Unides disposen, actualment, de personal específic dedicat a temes de Dones, Pau i Seguretat. ONU Dones és avui una entitat de gènere consolidada i el 2014, nou de les disset missions de manteniment de la pau van comptar amb assessor de gènere. El 2013, Mary Robinson es va convertir en la primera dona mediadora principal en tant que enviada especial per a la Regió dels Grans Llacs, a l'Àfrica.

Malgrat tot, encara no hem creat el món de pau i de justícia de gènere que havíem imaginat. Els vells desafiaments segueix presents: com podem anar més enllà dels papers i passar de compromisos a assoliments? Com podem anar més enllà dels avenços graduals en un món on els drets de les dones sempre són vistos com a secundaris en relació amb les prioritats dels homes i la seguretat militar? Com podem superar els principals obstacles, entre els quals la falta de voluntat política i d'una sistematització ad hoc i un finançament voluntari i míser?

L'obstacle més perillós és que el militarisme s'està estenent. El terrorisme i la lluita contra l'extremisme violent estan donant noves justificacions per a respondre militarment als conflictes. Proporcionen un nou pretext per donar prioritat a la inversió en economies de guerra sobre economies de pau. Les noves formes d'espais militaritzats justifiquen el bombardeig de ciutats en nom de la lluita contra les amenaces terroristes. D'altra banda, no aconseguim fer el que cal per exigir una solució política al conflicte i a la crisi humanitària a Síria, a l'hora que veiem que l'espai polític dels actors civils – essencialment en la promoció de la pau i de la justícia de gènere i en l'eliminació de la violència en les seves diferents formes – és, cada dia, més restringit.

“ El terrorisme i la lluita contra l'extremisme violent donen noves justificacions per a respondre militarment als conflictes i per prioritzar les economies de guerra sobre les

economies de pau ”

A partir d’aquí, cap a on anem?

Quan anirem més enllà de la narrativa medieval dels herois masculins i les víctimes femenines, per prendre decisions basades en fets i no en estereotips? Quan crearem una nova normalitat que impulsi els drets i la veu de les dones i doni prioritat a les inversions globals a llarg termini en comunitats justes i resistents per sobre dels “arranjaments ràpids” que fracassen una vegada i una altra?

Les respostes militars reactives al terrorisme i a l’extremisme violent assumeixen que els reptes que planteja la seguretat, tant els vells com els nous, no tenen res a veure amb el gènere. El que fan aquestes respostes és reafirmar un *statu quo* patriarcal que ha fracassat. Per avançar és imprescindible fer front als principals obstacles relatius a la voluntat política, als mecanismes operatius i al finançament:

1. Voluntat política

Primer de tot, progressar requereix deixar de considerar els drets de les dones com una cosa secundària i donar prioritat a la igualtat de gènere com una qüestió d’importància fonamental. Això significa que la participació i els drets de les dones han de deixar de ser una qüestió que depengui de les preferències personals per ser d’obligat compliment.

Fins ara, no ha estat així. En el cas de Síria, això es va fer particularment patent amb l’anterior enviat especial, Lakhdar Brahimi, que va respondre amb paraules buides sobre la participació i els drets de les dones quan li van presentar la proposta de pau elaborada per un grup de dones sirianes el 2014. De fet, va sortir literalment de la sala sense donar ni tan sols una excusa durant una reunió d’alt nivell que va tenir lloc a Ginebra i que anava orientada a amplificar les veus de les dones sirianes i a assegurar la seva inclusió en la planificació dels processos de pau. No va ser precisament una garantia per a la inclusió política de les dones!

I aquest tema no afecta només als homes de l'Orient Mitjà. A Nova York ens vam trobar amb el mateix patró: després de mesos de preparació, el setembre de 2015, Espanya va canviar el 15è debat anual sobre Dones, Pau i Seguretat del 22 d'octubre – data prevista inicialment – al 13, és a dir deu dies abans del que s'havia planificat. Es va donar prioritat a la presència del president del Govern, Mariano Rajoy, més que a les veus de dones de tot el món que han sigut clau en la creació de l'agenda de Dones, Pau i Seguretat i que segueixen sent clau en la seva implementació en les comunitats locals. Podria haver-hi algun altre exemple millor del sistema patriarcal en acció?

“ La participació i els drets de les dones han de deixar de ser una qüestió que depengui de les preferències personals per ser d'obligat compliment ”

Cap home hauria de poder situar les seves preferències personals per sobre de la participació i els drets de les dones. Aconseguir que això deixi de ser una pràctica usual requereix canvis en els processos institucionals que deixin enrere els prismes militaritzats i s'orientin cap a sistemes d'aprenentatge creatius i flexibles que empenyin sistemàticament cap a processos i resultats d'equitat de gènere, tant a nivell personal com internacional.

2. Mecanismes operatius

Si bé és cert que s'han registrat avenços en quant als compromisos, no ha sigut així en la seva traducció pràctica, sovint a causa dela seva falta d'integració en processos sistemàtics. Per exemple, quan les dones sirianes van demanar, fa anys, ser incloses en la taula de pau, es va generar confusió en el sistema perquè aquesta possibilitat no s'havia ni contemplat. Fins i tot les qüestions òbvies en relació amb les modalitats de participació estaven sense explorar. “Dones a la taula” significa que s'afegeixi, simbòlicament, un parell de dones a cada una de les parts militaritzades? Significa crear un grup de dones separat de les parts principals en conflicte, com es va fer a

Irlanda? Significa crear un cos consultiu per a la societat civil liderada per dones? Significa tenir expertes en matèria de gènere que contribueixin amb les seves aportacions als llibres blancs de la mediació? I on s'haurien de situar aquestes dones? A la taula? Entre el públic? En una sala separada? El fet de no tenir mecanismes estàndards però flexibles per treballar i prioritzar aquestes opcions d'una manera que doni prioritat a la participació i els drets de les dones constitueix una altra forma més d'inèrcia que dificulta deixar enrere les solucions militaritzades i anar cap al canvi equitatiu en termes de gènere.

Per avançar cal crear mecanismes alternatius equitatius en termes de gènere i procediments operatius estàndards que donin suport a la igualtat de gènere i acabin amb els models desfasats i fracassats basats en "que tot segueixi fins com ara", que assumeixen com a operativa l'idea de la seguretat militar com a equivalent a pau.

3. Finançament

La implementació dels compromisos relatius a Dones, Pau i Seguretat es veu també dificultada pel ridícul nivell de finançament destinat a la realització d'aquesta agenda. Mentre que, en termes globals, invertim 1,7 bilions de dòlars en exèrcits i armes, sembla que no hi hagi mai diners per als drets de les dones o per la pau. Recentment, com a part de l'esforç realitzat per reforçar els compromisos dels Estats membres en la implementació de l'agenda de Dones, Pau i Seguretat, ONU Dones va cridar l'atenció sobre el fet que només el 2% de l'ajuda dedicada a tractar qüestions de pau i seguretat es destina a la igualtat de gènere. El 2 per cent! Llavors es va posar en marxa una campanya per augmentar aquesta xifra i donar compliment al Marc de Resultats Estratègics de l'ONU en qüestions de Dones, Pau i Seguretat, l'objectiu del qual per al 2014 era dedicar el 15%del finançament a la igualtat de gènere.

Tots dos es troben, certament, molt lluny del 50%nt que sembla, com a mínim, defensable sota la Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona de 1979 (CEDAW, per les seves sigles en anglès). Ara bé, fins i tot un petit augment ajudaria: un simple 1% del comerç global d'armes (8.800 milions de dòlars) garantiria l'educació pública universal per a nenes i nens. A més d'incrementar les xifres, hem de canviar les nostres prioritats d'inversió: els estudis han demostrat

recentment que els moviments feministes són l'indicador número 1 en relació amb la disminució de la violència contra les dones. On ens porta això? Hem d'invertir en moviments feministes per prevenir la violència i aconseguir la pau.

“ La implementació dels compromisos relatius a Dones, Pau i Seguretat es veu dificultada pel ridícul nivell de finançament destinat a aquesta agenda ”

Pròxims passos

Després de l'elaboració d'un pla de pau, algunes d'aquestes mateixes dones es van reunir amb el Consell de Seguretat en una sessió celebrada d'acord amb la fórmula Arria el 17 de gener de 2015. Una de les participants va fer una súplica apassionada: “No deixeu aquestes resolucions en un calaix. Són les vostres resolucions, no les nostres”. En el 15è aniversari de la resolució 1325 del Consell de Seguretat, és fonamental reconèixer que el militarisme ha anat guanyant terreny i evitar que això ens porti a deixar que continuï aquest *statu quo* que ha demostrat ser un fracàs.

1. Aquest article ha estat escrit amb anterioritat a l'aprovació de la Resolució 2242 de les Nacions Unides, de manera que actualment són vuit les resolucions temàtiques sobre Dones, Pau i Seguretat.

Fotografia : UNAMID

© Generalitat de Catalunya